

# Radiografia anului economic 2013 și așteptări pentru anul 2014

TOP 5 SUCESE ECONOMICE DIN 2013  
TOP 5 EȘECURI ECONOMICE DIN 2013  
TOP 5 PROVOCĂRI ECONOMICE PENTRU 2014

### **Disclaimer**

*Acest material este realizat de către Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP cu sprijinul Fundației „Open Society Institute”, în cadrul proiectului de suport instituțional pentru 2013/2014. Afirmările și concluziile din acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția sau opiniile finanțatorului.*

## **Cuprins:**

|                                                    |   |
|----------------------------------------------------|---|
| ■ Introducere .....                                | 4 |
| ■ Top 5 Succese Economice din 2013.....            | 5 |
| ■ Top 5 Eșecuri Economice din 2013 .....           | 7 |
| ■ Top 5 Provocări Economice pentru anul 2014 ..... | 9 |

## ■ Introducere

Documentul respectiv constituie cea de-a șasea radiografie economică anuală efectuată de Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP. Până în prezent, au fost realizate asemenea radiografii pentru anii 2008-2012, scopul cărora fiind oferirea cititorilor a unei priviri analitice de ansamblu asupra evoluțiilor economice majore care au marcat anul și de ai ajuta la o înțelegere mai bună a implicațiilor acestora.

Actuala ediție conține 3 topuri: (i) top 5 succese economice; (ii) top 5 eșecuri economice; și (iii) top 5 provocări economice pentru anul 2014.

*Top 5 succese economice au fost identificate:*

1. Parafarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană
2. Recuperarea economică neașteptat de înaltă
3. Crearea premiselor pentru fortificarea securității energetice a țării
4. Obținerea accesului nelimitat pe piața europeană pentru producția vinicolă autohtonă
5. Recomandarea Comisiei Europene privind liberalizarea regimului de vize cu Republica Moldova

*Top 5 eșecuri economice au fost identificate:*

1. Cedarea activelor strategice ale statului în gestiune privată
2. Operațiunile dubioase din sistemul financiar
3. Adoptarea și implementarea întârziată a Legii cu privire la finanțele publice locale
4. Tentativele de subminare a independenței Băncii Naționale a Moldovei
5. Ne-debursarea granturilor externe la bugetul de stat conform nivelului planificat

*Top 5 provocări economice pentru anul 2014 au fost identificate:*

1. Agenda post-Vilnius: implementarea prevederilor Acordului de Asociere cu UE
2. Stabilitatea finanțelor publice în condițiile unei politici fiscale pro-ciclice
3. Intensificarea constrângerilor economice produse de factorul rusesc
4. Creșterea tendințelor separatiste în unele regiuni ale țării
5. Menținerea echilibrului și calmului politic în relațiile dintre partidele aflate la guvernare

Precizăm că aceste topuri reprezintă o viziune de consens a echipei EXPERT-GRUP asupra evoluțiilor economice, dar nu presupun în mod necesar o ierarhizare riguroasă după importanței acestora. Renunțând la ierarhizare sau cuantificare riguroasă, în radiografiile economice anuale EXPERT-GRUP încearcă să identifice evenimentele, declarațiile și mega-trendurile care, din punctul nostru de vedere, au fost definitorii pentru anul economic precedent și vor marca viitoarele evoluțiile economice ale țării.

## ■ Top 5 Succese Economice din 2013

### 1. Parafarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană

Pe 28 noiembrie 2013 la Vilnius, Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere (AA) cu UE. Dimensiunea economică a AA este reprezentată de Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Comprehensiv (ALSAC). Acordul de Asociere presupune crearea unei legături privilegiate dintre UE și Republica Moldova, ce se va realiza prin armonizarea legislației moldovenești la normele comunitare, asigurarea suportului UE pentru promovarea reformelor în Republica Moldova și liberalizarea comerțului dintre aceste 2 entități. În cadrul ALSAC, pe o bază mutuală, vor fi anulate în mod reciproc tarifele vamale și alte restricții pentru comerțul dintre UE și Republica Moldova. Eliminarea barierelor în derularea tranzacțiilor transfrontaliere creează premisele pentru stimularea și diversificarea comerțului extern al Republicii Moldova și va fi facilitat accesul businessului moldovenesc la tehnologiile moderne utilizate în UE. În același timp, ALSAC comportă anumite riscuri pe termen scurt pentru economia națională, asociate cu sporirea presiunilor concurențiale asupra producătorilor autohtoni, în special din sectorul agro-industrial. Totuși, pentru Republica Moldova efectele pozitive induse de crearea zonei de liber schimb cu UE vor fi cu mult peste costurile inițiale determinate de funcționarea ZLSAC.

Totuși, trebuie să înțelegem că parafarea nu obligă părțile să semneze acordul respectiv. După definitivarea textului tratatului, UE și Republica Moldova urmează să-și exprime consimțământul privind semnarea Acordului. Parafarea Acordului nu produce anumite efecte pentru părți. Următoarele etape după parafare sunt semnarea și ratificarea Acordului de Asociere. Parafarea nu asigură nicidecum traseul ireversibil spre UE și, respectiv, nu este exclusă posibilitatea ca Republica Moldova să nu semneze sau să nu ratifice Acordul, elocventă în acest sens fiind experiența Ucrainei, ce a parafat, dar nu a semnat Acordul.

### 2. Recuperarea economică neașteptat de înaltă

Creșterea economică de 8,1% f-a-p din primele nouă luni ale anului 2013 a fost peste oricare așteptări. Nu este exclus ca în 2013 să avem o majorare a PIB-ului în proximitatea valorii de 8% ceea ce ar reprezenta cea mai mare creștere economică din istoria țării. În orice caz, în 2013 deja s-a atins un record – avansarea PIB-ului cu 12,9% f-a-p în trimestrul III este cea mai mare creștere trimestrială din istoria Republicii Moldova. Evoluții pozitive au fost înregistrate în toate sectoarele economiei, însă principalul motor al creșterii a fost asigurat de sectorul agricol, unde valoarea adăugată s-a majorat cu 36% f-a-p. Totuși, avansarea agriculturii reprezintă o creștere compensatorie după declinul din 2012, când valoarea adăugată din sector s-a redus cu 23,3%. Totuși, din cauza persistenței problemelor structurale și a vulnerabilității sporite ale sectorului la diferite șocuri exogene (ce nu pot fi controlate), agricultura autohtonă ar putea reveni la creșterea anemică pe termen lung.

În același timp, în cazul în care eliminăm agricultura din „ecuația creșterii”, în primele 9 luni ale anului 2013 economia ar fi avansat cu doar 4,3% f-a-p. Acest nivel reprezintă o creștere apropiată de rata naturală de creștere a economiei moldovenești pentru perioada 2000-2012 (4,2%), care nu asigură premisele necesare pentru o creștere sustenabilă și inclusivă, ce ar permite atingerea nivelului dezvoltării statelor din Europa Centrală și de Est.

### 3. Crearea premiselor pentru fortificarea securității energetice a țării

În luna august 2013, a fost lansat proiectul energetic ce prevede unirea sistemului de gazoduct românesc cu cel moldovenesc, prin conducta "Iași-Ungheni". Gazoductul ar putea furniza 1/3 din volumul de gaze naturale necesare pentru consumul intern al Moldovei. Aceasta va reduce parțial dependența energetică a Moldovei de Rusia, dar nu va putea substitui în totalitate gazele naturale rusești. În fine, conducta "Iași-Chișinău" va permite: conectarea Moldovei la piața de gaze naturale a UE; diversificarea surselor de livrare a gazelor naturale; precum și, consolidarea securității energetice a țării, în general. Cu toate acestea, există riscuri pentru buna realizare a proiectului legate de implicarea politicului, cum ar fi rivalitatea între președintele și premierul României, Traian Băsescu și Victor Ponta<sup>1</sup>. Totodată, construcția conductei depinde și de capacitățile manageriale ale autorităților moldovenești, care în 2014 vor fi ghidați preponderent de motivații electorale.

#### **4. Obținerea accesului nelimitat pe piața europeană pentru producția vinicolă autohtonă**

Începând cu 1 ianuarie 2014, cotele pentru producția vinicolă ce poate fi exportată pe piața UE vor fi eliminate. Astfel, piața europeană va fi integral liberalizată pentru vinurile moldovenești, cu aproape 6 luni înainte de semnarea anticipată a Acordului de Asociere cu UE. Deși, până în prezent, cotele existente nu constituiau o barieră pentru exportatorii autohtoni de vinuri în UE, însuși eliminarea cotelor respective creează premisele necesare pentru intrarea pe piață a altor jucători care ar putea valorifica mai bine potențialul sectorului vitivinicol autohton.

În mare parte, decizia UE este condiționată de embargoul impus asupra produselor vinicole moldovenești de către Federația Rusă. Totodată, sprijinul activ oferit de partenerii europeni este rezultatul unei agende bilaterale foarte dinamice. Oricum deschiderea pieței europene nu oferă imediat și accesul direct la consumatorii europeni. În acest sens, autoritățile moldovenești trebuie să întreprindă acțiuni ținute pentru: a extinde cota de piață în țările UE unde vinurile moldovenești sunt deja prezente (Polonia, Cehia, România, Țările Baltice); a asista lansarea produselor vinicole pe alte piețe locale din Europa, unde există o competiție acerbă cu producătorii tradiționali (Franța, Italia, Spania). Totodată, pentru a valorifica această oportunitate, companiile vinicole moldovenești trebuie să pună un mai mare accent pe creșterea calității și diversității producției, precum și pe promovarea adecvată a acesteia peste hotare.

#### **5. Recomandarea Comisiei Europene privind liberalizarea regimului de vize cu Republica Moldova**

Propunerea CE, susținută deja de toți ambasadorii statelor membre ale UE, urmează a fi discutată de Parlament și Consiliu. Totuși, CE speră că o decizie finală va fi luată în actuala legislatură a Parlamentului European, adică înainte de alegerile europene din mai 2014. Această recomandare, în caz că se va materializa, va facilita în mare măsură circulația cetățenilor Republicii Moldova în spațiul Schengen, dar și în țările candidate la aderare la spațiul respectiv, inclusiv România. Cetățenii vor putea călători doar cu pașapoarte biometrice, timp de 90 zile pe parcursul a jumătate de an. Totuși recomandarea nu prevede și libera circulație pentru angajarea în câmpul muncii. În mod direct și indirect acest proces va impulsiona și mai mult reformele structurale complicate și aplicarea în practică a promisiunilor de la Chișinău. Un efect pozitiv este că Planul de acțiuni pentru liberalizarea vizelor a fost unul din cele mai coerente elemente din relațiile bilaterale UE-Moldova din ultimii ani. Acesta a avut cerințe clare, a implicat misiuni de monitorizare regulată și recompense vizibile. Totodată, a inclus reforme dificile și un proces de consolidare instituțională, care a pregătit Moldova pentru o mai largă integrare europeană.

<sup>1</sup> Basescu says Iasi-Ungheni pipeline deadline won't be met, <http://www.nineoclock.ro/basescu-says-iasi-ungheni-pipeline-deadline-won%E2%80%99t-be-met/>

## ■ Top 5 Eșecuri Economice din 2013

### 1. Cedarea activelor strategice ale statului în gestiune privată

Renunțarea la menținerea pachetului majoritar la "Banca de Economii" și concesionarea Aeroportului Internațional din Chișinău au fost tranzacții prin care Guvernul, în mod netransparent s-a auto-deposedat de controlul asupra unor active strategice. Susținerea politică a acțiunilor Guvernului, nicidecum nu justifică aceste cedări din partea statului. Aceste tranzacții implică aspecte neelucidate. De exemplu, până în prezent nu au fost făcute publice studiile de fezabilitate ce argumentează oportunitatea soluțiilor alese, iar cea mai mare carență se referă la lipsa de transparență de care a dat dovadă Guvernul în realizarea acestor tranzacții. Mai mult, în cazul Băncii de Economii, a fost creat un precedent periculos: în cazul aplicării ulterioare a acestui mecanism statul ar putea pierde controlul asupra mai multor active.

În acest context apar un șir de întrebări ce țin de ampla rundă de privatizare ce se dorește a fi realizată în 2014. Transferarea activelor statului către mediul privat ar putea spori eficiența gestionării acestora și în final ar putea aduce beneficii mai mari pentru economia națională. Totuși, experiența cedărilor stângace și netransparente ale activelor statului (Banca de Economii și Aeroportul Internațional Chișinău), precum și rapiditatea cu care se dorește realizarea privatizărilor într-un an electoral nu inspiră încredere și induce ambiguitate acestor decizii ale Guvernului. Pentru evaluarea corespunzătoare a activelor, efectuarea unei privatizări avantajoase și evitarea efectelor nefaste pentru securitatea economică a statului este imperativă asigurarea transparenței depline a procesului de privatizare și eliminarea barierelor de intrare a companiilor private la licitații.

### 2. Operațiunile dubioase din sistemul financiar

Șocurile care au bulversat sectorul financiar din Republica Moldova în ultimii 3 ani au fost determinate de ineficiența sistemului judecătoresc, disfuncționalitățile, lipsa de conlucrare și neimplicarea instituțiilor publice. În 2013 neglijența față de securitatea investițiilor și permiterea efectuării unor operațiuni de rea-credință au adus o lovitură puternică pentru sectorul financiar din Republica Moldova. Cele mai importante acțiuni au fost:

- În cazul BC „Moldova-Agroindbank” S.A. (MAIB) achiziția ostilă s-a realizat prin procurarea simultană a pachetelor de acțiuni ale MAIB sub nivelul cotei substanțiale de 5%, de către 7 companii, evitându-se în acest mod solicitarea acordului Băncii Naționale. Ulterior, BNM a blocat dreptul de vot al noilor acționari. Însă, judecătoria Buiucani a interzis aplicarea deciziei BNM, iar noii acționari au reușit modificarea managementului băncii. Aceasta a fost posibil chiar și după ce Curtea de Apel a anulat hotărârea judecătorei Buiucani, iar noii proprietari au fost obligați de BNM să-și înstrăineze acțiunile.
- În același an, Grawe Carat Asigurări, a invocat un atac anti-concurențial din partea SA „Moldasig” S.A., CIA „Asito” S.A., CA „Victoria Asigurări” S.A. și CA „Klassika Asigurări” S.A.. Motivul ține de faptul că la data de 27.09.2013 în cadrul ședinței Biroului Național al Asiguratorilor de Autovehicule prin votul acestor 4 companii a fost luată decizia de a interzice emiterea Cărții Verzi de către Grawe Carat Asigurări. În această situație Consiliul Concurenței până în prezent nu și-a expus oficial poziția.
- Procurarea de către 7 companii a unor pachete de acțiuni ai Victoriabank mai mici de 5%, a permis evitarea solicitării permisiunii de la BNM, precum și implicarea în tranzacție a

tandemului Moldasig-Asito indică asupra posibilității realizării unei activități concertate. Mai mult decât atât, SA „Moldasig” S.A. și CIA „Asito” S. A. deja au fost acuzate de participarea într-o schemă anti-concurențială.

Ineficiența instituțiilor publice creează condiții favorabile pentru realizarea tranzacțiilor frauduloase, iar această situație reprezintă un risc major pentru securitatea economică a Republicii Moldova. Nu este exclus că rezultatul final al acestor acțiuni să fie concentrarea unei părți importante din activele sectorului financiar în mâinile unui grup restrâns de persoane.

### **3. Adoptarea și aplicarea întârziată a Legii cu privire la finanțele publice locale**

Legea dată prevede consolidarea autonomiei autorităților publice locale în materie de gestionare a finanțelor publice. Legea nouă, aprobată de Parlament la 1 noiembrie, va intra în vigoare la începutul anului viitor, prin pilotarea la nivelul a patru raioane, iar din 2015 urmează să intre în vigoare în mod plenar. În temei acestui document, venit cu mare întârziere, va permite extinderea autonomiei financiare a autorităților publice locale. Legea prevede că 75% din fondurile acumulate local vor rămâne în gestiunea directă a satelor și comunelor. Totuși, adoptarea întârziată a legii va tergiversa procesul de dezvoltare echilibrată și durabilă a tuturor localităților Republicii Moldova. Totodată, punerea atât de târzie în aplicare a documentului relevă faptul că legea rămâne captivă calculului electoral, continuitatea și integritatea acesteia fiind amenințate de viitoarea compoziție a legislativului.

### **4. Tentativele de subminare a independenței Băncii Naționale a Moldovei**

Exact după cum ne-am așteptat în Radiografia anului economic 2012, în 2013 am fost martorii mai multor acțiuni menite să submineze independența BNM. În acest context poate fi menționată hotărârea Curții Constituționale de la 1 octombrie 2013 de a declara drept neconstituționale prevederile din Legea cu privire la BNM conform cărora unele acte ale băncii centrale nu puteau fi suspendate. O altă inițiativă recentă din partea Guvernului, dar la care ulterior s-a renunțat, viza Proiectul de Lege cu privire la crearea comitetului de stabilitate financiară prin care Guvernul putea da ordine directe BNM. Cu siguranță, acțiunile respective contravin bunelor practici internaționale privind independența băncilor centrale și nu corelează nicidecum cu procesul de integrare europeană. Având în vedere faptul că eficiența politicii monetare și, respectiv, menținerea stabilității prețurilor, depinde în mod direct de nivelul de independență al băncii centrale, acțiunile respective nu sunt de bun augur pentru stabilitatea macroeconomică a țării.

### **5. Ne-debursarea granturilor externe la bugetul de stat conform nivelului planificat**

La data de 31 octombrie, potrivit datelor oferite de Ministerul Finanțelor, doar 59% din granturile externe prevăzute pentru perioada respectivă au fost efectiv debursate la bugetul public național, înregistrând devieri de circa 904,8 milioane lei față de nivelul planificat. Principalele cauze ale subutilizării granturilor externe pe parcursul anului 2013 țin de factorul politic. Astfel, criza politică de la începutul anului 2013, care s-a prelungit până în luna mai, s-a soldat cu paralizarea activității instituțiilor statului. Pe fundalul scandalurilor cu implicarea conducerii instituțiilor de stat a fost deteriorată imaginea țării, iar donatorii externi au luat repaus în privința alocării asistenței financiare. În consecință, aproximativ jumătate din suma granturilor externe specificată în bugetul public național nu a putut fi recepționată. Pentru a îmbunătăți capacitatea de absorbție a asistenței externe, este esențială „imunizarea” instituțiilor statului contra efectelor unor potențiale crize politice, prin depolitizarea lor exhaustivă, dar și eficientizarea procesului de achiziții publice.

## ■ Top 5 Provocări Economice pentru anul 2014

### 1. Agenda post-Vilnius: implementarea prevederilor Acordului de Asociere cu UE

După parafarea Acordului de Asociere cu UE, o provocare crucială ține de pregătirea pentru semnarea și ratificarea Acordului respectiv. În acest context, Republica Moldova și-a asumat angajamentul de promovare a unor reforme importante într-un șir de domenii, cum ar fi: reformarea instituțiilor publice, reglementările tehnice, mediul concurențial sau facilitarea comerțului. Procesul respectiv urmează a fi unul destul de dificil, având în vedere comportamentul electoral al actorilor politici în proximitatea alegerilor parlamentare, precum și rigiditatea instituțională și rezistența la reforme a anumitor factori de decizie pe intern.

#### Prioritățile de politici

- Eliminarea barierelor tehnice din calea comerțului (ajustarea standardelor autohtone la cele europene, transpunerea directivelor europene relevante, fortificarea capacităților ale Centrului Național de Acreditare și a Institutului Național pentru Standardizare și Metrologie etc.);
- Facilitarea accesului la piețele externe (ajustarea Codului Vamal și a prețurilor aferente procedurilor vamale la cerințele OMC și UE, eficientizarea implementării legislației vamale pe întreg teritoriu al Republicii Moldova, creșterea capacităților Serviciului Vamal etc.);
- Dezvoltarea comerțului cu servicii (implementarea principiilor UE privind transparența în sectorul financiar, fortificarea capacităților de supraveghere ale Băncii Naționale și a Comisiei Naționale a Pieței Financiare, eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a crizelor economice etc.).

### 2. Stabilitatea finanțelor publice în condițiile unei politici fiscale pro-ciclice

Pentru anul 2014 Guvernul a prognozat o creștere economică de 4% și, în același timp, a recurs la relaxarea politicii fiscale. Astfel, a fost planificat un buget public național cu un deficit de 2,6% din PIB, fiind mult peste nivelul considerat optimal de 1%. O provocare majoră în asemenea condiții ține de finanțarea acestui deficit din surse ieftine și sustenabile. Or, privatizările și împrumuturile de la băncile comerciale prin emiterea valorilor mobiliare de stat nu fac parte din această categorie de surse de finanțare. O altă provocare asociată cu promovarea unei politici fiscale relaxate în condiții de creștere economică este spațiul limitat de manevră de care va dispune Guvernul în eventualitatea producerii unor anumite șocuri economice sau financiare.

#### Priorități de politici

Consolidarea fiscală trebuie să fie o prioritate, indiferent de etapa ciclului electoral. În vederea asigurării stabilității finanțelor publice urmează de realizat reforme cel puțin pe 2 dimensiuni: restructurarea sectorului bugetar, fapt ce ar permite eficientizarea cheltuielilor bugetare, și îmbunătățirea mecanismului de administrare fiscală care ar permite creșterea încasărilor bugetare. Totodată, semnarea unui memorandum cu FMI trebuie să fie o prioritate imediată a Guvernului, ceea ce ar permite asigurarea unei perne de siguranță împotriva eventualelor șocuri externe, precum și va facilita debursarea asistenței tehnice din partea comunității donatorilor.

### 3. Intensificarea constrângerilor economice produse de factorul rusesc

Ponderea presiunilor din partea Rusiei s-a adeverit a fi proporțională cu gradul de apropiere a Moldovei de Uniunea Europeană. Pe parcursul anului 2014, presiunile ar putea crește, având în vedere eventuala semnare a Acordului de Asociere, dar și alegerile parlamentare de la Chișinău.

### **Priorități de politici**

În vederea diminuării efectelor adverse în urma eventualelor presiuni din economice din partea Federației Ruse, autoritățile trebuie să stabilească o serie de priorități de politici țintite pentru fiecare din cele 3 pârgii principale de influență:

- **Restricționarea exporturilor.** Politizarea problemei vinurilor moldovenești și comunicarea defectuoasă între autoritățile de resort din Moldova și Rusia, complică în prezent identificarea urgentă a unei soluții. Autoritățile urmează să se concentreze pe minimizarea pierderilor prin valorificarea accesului la piețe noi de desfacere, dar și prin măsuri de asistență oferite producătorilor afectați de embargoul rusesc. O altă prioritate ar trebui să fie stabilirea clară a cerințelor de calitate impuse vinurilor, fructelor și altor produse moldovenești exportate în Federația Rusă, pentru a minimiza discreția autorităților în utilizarea restricțiilor la export în interes politic.
- **Problema migranților moldoveni.** Restricționarea condițiilor pentru imigranți, aprobată de autoritățile ruse, se referă la persoanele care au încălcat anterior condițiile de ședere și de muncă. Potrivit noului regim imigraționist, accesul pe teritoriul Federației Ruse va deveni mai anevoios pentru unii cetățeni moldoveni, iar pentru alții - interzis pentru cel puțin 3 ani. De aceea, încheierea de urgență a acordurilor bilaterale privind protejarea drepturilor muncitorilor moldoveni aflați în Rusia este imperativă. Mai mult, condițiile impuse de partea rusă trebuie clarificate și comunicate populației, pentru a sensibiliza opinia publică și a preveni tentativele de manipulare a cetățenilor, în particular în ajunul alegerilor.
- **Situația în domeniul gazelor naturale.** Dependența integrală de gazul rusesc implică riscuri imense pentru securitatea energetică a țării și costuri înalte pentru populație, ca urmare a riscului majorării prețului pentru gazele livrate. Autoritățile trebuie să tindă spre negocierea unui contract pe termen lung care să includă un preț flotant în corespundere cu conjunctura pieței. Acesta ar permite pe de o parte asigurarea unei anumite previzibilități în relațiile cu Federația Rusă în domeniul energetic, iar pe de altă parte ajustarea prețului la tendințele pieței care, pe termen lung, au tendința să scadă drept urmare a diversificării surselor alternative de energie. O altă prioritate de politici trebuie să fie abordarea mai insistentă a problemei datoriei de circa 4 miliarde dolari pentru gazul consumat de către regiunea transnistreană. Pe termen lung, acțiunile necesare țin de finalizarea gazoductului "Iași-Ungheni" și interconectarea ulterioară la infrastructura și piața europeană de hidrocarburi, ceea ce va diminua dependența de furnizorul rus.

### **4. Creșterea tendințelor separatiste în unele regiuni ale țării**

Limitarea resurselor administrative (UTA Găgăuzia), întârzierea procesului de descentralizare, politizarea APL-urilor (Bălți și alte localități), dar și contradicțiile legate de orientarea externă a țării, au constituit subiectele ce au alimentat retorica și acțiunile de natură separatistă în 2013. În contextul pregătirilor pentru semnarea Acordului de Asociere cu UE, a alegerilor parlamentare, precum și a pârgiiilor de influență a serviciilor rusești pe teritoriul Republicii Moldova, tendințele separatiste în unele regiuni ale țării ar putea prinde un contur mai pronunțat în 2014. În general, o provocare majoră pentru noul an ține de menținerea unui nivel adecvat al centralizării puterii, în sensul asigurării implementării legislației naționale în anumite localități cu tendințe separatiste pronunțate.

De fapt, primele simptome au devenit vizibile chiar la finele anului curent. Astfel, ca reacție la procesul de integrare europeană și aprofundarea relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, Tiraspolul a inițiat procedura de preluare și implementare integrală a legislației Federației Ruse. De asemenea, administrația transnistreană apreciază Acordul de Asociere cu UE drept amenințare la adresa economiei regiunii. Evenimentele din Ucraina, precum și influența Rusiei în regiune, ar putea alimenta și mai mult reticența regiunii față de implementarea prevederilor Acordului de Asociere cu UE.

### **Priorități de politici**

Pentru a diminua riscurile legate de intensificarea tendințelor separatiste, autoritățile trebuie să comunice eficient cu populația, în mod special cea din zonele rurale, precum și cu populația alolingvă, precum și cea cu un nivel mai scăzut de studii. De asemenea, programele investiționale inițiate de autorități trebuie să ancoreze toate regiunile țării, indiferent de preferințele electorale și interesele politice particulare. Aceasta va contribui la minimizarea riscului proliferării unor eventuale tensiuni sociale, fie la relansarea și/sau acutizarea tendințelor separatiste.

## **5. Menținerea echilibrului și calmului politic în relațiile dintre partidele aflate la guvernare**

Guvernarea în coaliție este una din cele mai dificile și complexe forme de conducere, eficiența căreia depinde în mod direct de (i) maturitatea elitelor politice, (ii) de funcționalitatea instituțiilor și (iii) de nivelul de dezvoltare a democrației în general. Republica Moldova înregistrează deficiențe la fiecare din aceste condiții, iar drept rezultat guvernele formate în baza coalițiilor politice au fost mereu volatile.

Următorul an va pune la grea încercare relațiile dintre partidele aflate la guvernare. Menținerea calmului și a unui echilibru în relațiile reciproce dintre componentele alianței va deveni din ce în ce mai dificilă pe măsura apropierii alegerilor parlamentare. În acest context, cel mai mare risc pentru interesul public ține de faptul că componentele alianței ar putea fi prinse în bine-cunoscuta „dilemă a prizonierului”: situație în care acțiunile făcute în interesul individual conduc la un echilibru final suboptimal. În aceste condiții, există riscul tergiversării sau chiar suspendării implementării unui șir de reforme sistemice (reforma procuraturii, justiției, autorității publice centrale, asigurărilor sociale de stat etc.) care urmează să ne apropie de UE. Un alt risc, deloc trivial, vizează alimentarea tendințelor separatiste în unele regiuni ale țării – provocare majoră menționată anterior.

### **Priorități de politici**

Pentru a nu fi prinse în „dilema prizonierului” sau în „jocul cu suma zero”, partidele politice au nevoie de o ancoră care ar asigura responsabilizarea și disciplinarea acestora. Rolul acestei ancore poate fi exercitat în același timp de câțiva actori. În primul rând, este societatea civilă care trebuie să fie mai activă în tot ce ține de monitorizarea acțiunilor guvernanților. În al doilea rând, este comunitatea internațională și, în special, Comunitatea Europeană care pe lângă principiul „more-for-more” (mai multă susținere pentru mai multe reforme), trebuie să se ghideze și de principiul „less-for-less” (penalizarea acțiunilor inadecvate ale guvernării). În al treilea rând, este opoziția, care trebuie să renunțe la comportamentul anti-sistemic și să adopte un poziție mai constructivă vis-a-vis de procesul de guvernare (însă aceasta la fel depinde de maturitatea și cultura politică a opoziției).

## ■ Despre EXPERT-GRUP

### Cine suntem

EXPERT-GRUP este o organizație neguvernamentală și non-profit specializată în cercetări și consultanță în domeniul economic și politici publice. EXPERT-GRUP nu reprezintă careva interese economice, corporative sau politice. Fiind o organizație independentă, EXPERT-GRUP este o reflecție a idealurilor împărtășite de tinerii intelectuali moldoveni care au creat instituția cu scopul de a contribui la dezvoltarea Moldovei. Alături de alte tipuri de organizații din societatea civilă moldovenească, EXPERT-GRUP se poziționează ca un centru analitic neutru din punct de vedere politic și ideologic.

### Activitățile noastre

Activitățile noastre de bază sunt analiza și prognozele economice, cercetările de politici publice și consultanță în diverse domenii economice. În acest areal de cercetare, noi oferim o gamă diversificată de produse și servicii analitice, ajutându-i pe beneficiarii noștri să ia decizii care să susțină traiectoria de dezvoltare a Moldovei. Competența noastră esențială constă în aptitudinea de a oferi cercetări profesionale, obiective și de înaltă calitate în următoarele domenii:

- Analize și previziuni macroeconomice;
- Economie politică;
- Finanțe publice;
- Dezvoltarea umană și eradicarea sărăciei;
- Piața muncii și comportamentul consumatorilor;
- Comerțul extern;
- Piețele financiare;
- Economia integrării europene;
- Analiza economică la nivel de sector;
- Dezvoltarea economică regională și locală;
- Politici de asistență socială;
- Politici educaționale;
- Energie și economia mediului.

### Parteneri și donatori

În perioada 2006–2013 EXPERT-GRUP a implementat mai mult de 60 proiecte de cercetare și advocacy în diferite domenii legate de cercetări economice și de politici publice. Mai mult de 100 experți afiliați și neafiliați instituției, atât din Moldova, cât și din alte țări, au fost implicați în aceste proiecte. Am lucrat cu asemenea donatori ca Fundația Soros-Moldova, Fundația Est-Europeană, Fundația Konrad Adenauer, Balkan Trust for Democracy, Black Sea Trust, Fundația Friedrich Ebert, PNUD Moldova, UNICEF, Comisia Europeană, Consiliul Europei, Fundația pentru o Societate Deschisă, Agenția Elvețiană pentru Cooperare Internațională, Departamentul Marii Britanii pentru Dezvoltare Internațională, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică. În 2010 și 2012 EXPERT-GRUP a fost selectat în calitate de membru al Consiliului Național pentru Participare. Începând cu anul 2008 EXPERT-GRUP este membru al Asociației de Politici pentru o Societate Deschisă (PASOS – Policy Association for an Open Society) – o rețea internațională ce întrunește 56 de centre analitice din țări din Europa, Caucaz și Asia Centrală.